

*„...ze zvláštní naší milosti
dáváme nám nejmilejším
bratřím, totiž templářům
sídlícím v Čejkovicích, pro
spásu naší duše stejně jako
spasení našich zemřelých
rodičů, čtyři statky...“*

(Oldřich ze Spanheimu templářům
v Čejkovicích, podzim 1248)



Templářská TVRZ v Čejkovicích

EDGAR PACHTA, *původní akvarely* AUTOR

Řád „chudých rytířů“

Templářský řád neboli Řád chudých rytířů Krista a chrámu Šalamounova, vznikl v roce 1118 nebo 1119 v Jeruzalémě na základě iniciativy devíti „franských“ rytířů pod vedením Huga de Payens (asi 1070–1136). Ačkoli hlavním úkolem mnichů-válečníků v období bojů křesťanů s muslimy na Blízkém východě bylo chránit svatá místa a poutníky tam putující, devět prvních templářů se věnovalo v první řadě průzkumu chodeb pod jeruzalémskou Chrátovou horou. Co všechno zde našli, se již asi nedozvíme, jisté však je, že Payens se zakrátko stal prvním „mistrem“ nového, papežem požehnaného řádu, jehož moc a popularita během následujících desetiletí rychle vzrůstala, takže měl až 20 000 členů a bez problémů mohl postavit mnohatisícovou armádu profesionálních bojovníků, ovládal stovky hradů, tvrzí a hospodářských dvorců...

Ačkoli templáři prosluli jako bankéři a hospodáři, kteří půjčovali králům i šlechticům peníze na úrok, chápeme je dnes především jako bojovné mnichy, jejichž život byl ohraničen množstvím řeholních regulí a v boji vysokou ukázněností, stejně jako nebetýčnou odvahou; útěk z bitvy považovali za velký prohřešek a jen dočasně mohli ustoupit před přesilou tří a více na jednoho. Služební chléb v řádu jistě nebyl nejsladší, avšak templáři jako vojáci nebyli trýznění pústy a byla u nich vyloučena



» Komtur řádu templářů z konce 13. až počátku 14. století. Za ním stojí seržant/zbrojnoš, na jehož štítu je domalován erb komtura Ekka „z Čejkovic a Uhříněvsi“ (v letech 1292–1309).

abstinence – což asi bylo původem rčení, že „pije jako templář“...

Vrchní velení řádu bylo nejprve ve Svaté zemi, po pádu poslední křižácké citadely Akkonu v roce 1291 přesídlilo na Kypr, až poslední velmistr Jakub de Molay (asi 1243–1314) přesunul své sídlo, k velké škodě své i řádu, do Templu v Paříži. V době svého největšího rozkvětu spravovali templáři pět provincií orientálních a dalších 12, rozmístěných téměř po celé Evropě; ty se dělily na menší správní celky – zemská

» Templářský rytíř pronásleduje Kumána, 1251. Středověký jezdecký meč o celkové délce kolem 100 cm a šířce čepele asi 5 cm se v ruce vycvičeného bojovníka stal strašlivou zbraní, schopnou protivníka doslova rozsekat na kusy.

převorství a okrsky zvané komendy – pod správou komturů.

Templáři u nás

Na našem území se řád templářů usadil za vlády krále Václava I. (panoval 1230–1253), nejprve v Čechách (první sídlo v Uhříněvsi u Prahy), o něco později i na Moravě. V roce 1241 vyrazil templářský kontingent v počtu několika rytířů a seržantů a 500 poddanských bojovníků z našich zemí k posílení křesťanského vojska proti Mongolům a zúčastnil se bitvy u Lehnice. Nájezdníci uštědřili křesťanům drtivou porážku a jako povodeň vtrhli do Slezska a na Moravu, kde se dopouštěli hrozného plenění. O deset let později templáři pomáhali odrazit uhersko-kumánský nájezd na jihovýchodní Moravu. I zdejší templáři se dočkali neblahého konce svého řádu v letech 1307–1312, ovšem nebyli zabíjeni a perzekuováni.

Výstroj a výzbroj templářského rytíře se nelišila od běžných západoevropských vzorů, ovšem v ryze účelovém, prostém provedení. V podstatě celé tělo těžkého jezdce chránila košile a punčochy z kroužkového pletiva, přes kroužkovou kapuci nosil železnou přílbu, od 13. století uzavřený hrncový helm (praktický zejména při prvním střetu na kopí). Výzbroj rytíře tvořil pádný meč, v případě templářů jediná věc, která byla výhradním majetkem rytíře, dále dýka, kolem čtyř

metrů dlouhé kopí a trojhranný štít z dřevěných dých, potažených koží.

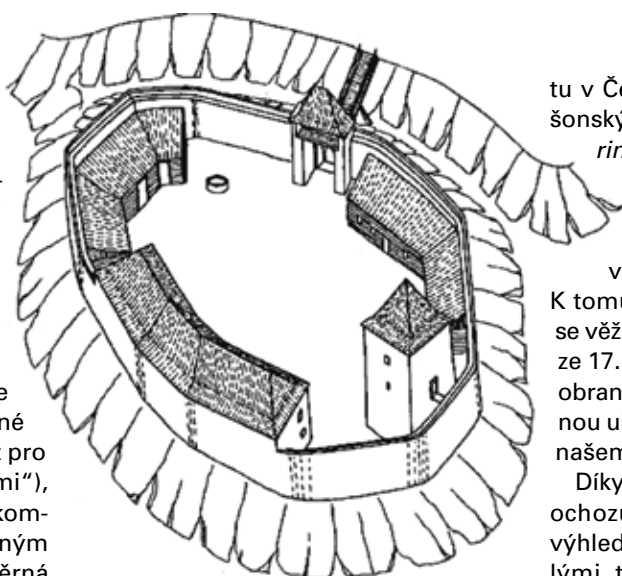
Přes zbroj jezdec navlékal dlouhou tuniku zvanou francouzsky *gambeson* (něm. *Waffenrock*, česky *varkoč*) z bílého plátna, na jejíž přední straně (na prsou nebo na srdci) se skvěl červený tlapatý kříž, tak typický pro templáře. Lícová strana štítu byla obvykle v barvách řádové korouhve zvané *beaucant* (starofrancouzský výraz pro vraného koně s bílými „ponožkami“), tedy bílé s černou hlavou štítu. V kombinaci černé a bílé, často s červeným křížem, byla také zhotovena rozměrná koňská čabraka – *kropěř*. Rytíř měl k ruce jednoho panoše či zbrojnoše.

V bitvě byl kladen důraz na zdrcující útok rytířské jízdy, a právě templáři byli pověstní prudkou atakou jezdců, seřazených do těsné, často klínové formace. Takový taktický prvek bezesporu vyžadoval předchozí intenzivní výcvik, což u světských rytířů, kteří vůbec nevynikali ukázněností, nebylo běžné.

Kromě těžkooděných bratří šlechtického původu tvořili součást templářských jednotek seržanti, služební bratři neurozeného původu, vykonávající funkci střední jízdy (útočící v dalších řadách za rytíři), zbrojnošů a pěších bojovníků. Gambesony seržantů byly černé nebo hnědé barvy. Úkoly lehké jízdy na válčišti ve Svaté zemi plnili tzv. turkopolové, námezdní vojáci z řad místních Řeků, pokřtěných Turků a dalších. K pěchotě byli tehdy počítáni také seržanti – řemeslníci, kteří uměli stavět a obsluhovat válečné stroje.

Čejkovická tvrz

Hrady a pevná místa vůbec hrály ve středověkém vojenství podstatnou roli. Menší tvrze jistě nemohly vážně ohrožovat postupující nepřátelská vojska, ovšem posádky mohutných pevností kontrolovaly obchodní trasy a v některých případech mohly velké hrady plnit i funkci zbrojnic a zásobovacích skladů. A naopak, pevná místa po prohrané bitvě hrála důležitou úlohu jako útočiště pro rytíře, vojáky, případně i civilní obyvatelstvo. Právě templáři byli uznávaní odborníci na budování a obranu pevných míst.



Možný vzhled tvrze v Čejkovicích

Tvrz vybudovaná jako sídlo komendy řádu templářů v Čejkovicích blízko Hodonína, poblíž důležité cesty vedoucí do Uher, byla poprvé vzpomenu ta v roce 1248 a této malebné vsi vévodí dodnes – ovšem již v pozmeněné podobě. Na zdejší skalnaté vyvýšenině zpočátku stála čtyřboká obranná věž o vnějších rozměrech 8,4x6,9 m a tloušťce zdí nejméně 1,9 m. Její tehdejší výška není známa, protože se dodnes zachovala jen spodní část původní templářské stavby; v rámci pozdějších stavebních úprav má věž nyní dvoupatrovou podobu. Do věže, jejíž nejspodnější část je vytesána do skály, se vcházelo vstupem v prvním patře, který byl spojen můstkem s ochozem vnější hradby – původně možná jen hliněného náspu s palisádou a bránou – obklopující oválné nádvoří s kaplí a několika obytnými a hospodářskými budovami.

Podle dobové zprávy při útoku na věž/tvrz – nejpravděpodobněji zrovna

tu v Čejkovicích – utrpěl zranění mošonský župan magister Vavřinec (*Laurinc*) v čele uhersko-kumánského záškodného oddílu v roce 1251... K mohutným věžím tohoto typu mohly být přistavovány další opevňovací prvky. K tomu došlo i v našem případě, kdy se věž nakonec stala součástí zámečku ze 17. století. Dochovaná spodní část obranné věže v Čejkovicích je jedinečnou ukázkou tohoto typu opevnění na našem území.

Díky poloze se z oken a hradebních ochozů zámečku naskytá příjemný výhled na okolní zvlněný terén s umělými terasami, v naprosté většině osázenými vinnou révou, vroubenými hájky a remízky. Jedinečným dojmem působí i návštěva podzemních prostor, nacházejících se pod zámečkem a budovami vinařského družstva. Nejstarší část nekonečně dlouhých, pověstmi opředených podzemních chodeb, jimiž mohl bez problémů projet vůz se zbožím nebo rytíř na koni, postavili templáři – mistři v budování tajných chodeb.

V malebném kraji na jihu Moravy zanechali templáři nesmazatelný otisk nejen v podobě stavebních památek a lidových pověstí. Měli totiž úzký vztah k vínu a jeho pěstování. Ačkoli vinařství u nás ve 13. století již bylo známé, je pravděpodobné, že templáři právě na úrodné svahy v Čejkovicích a okolních dědinách přinesli jak nové druhy vína, tak i modernější způsoby obdělávání révy. Na tuto dávnou tradici dnes s hrdotí navazují někteří současní výrobci vína, z nichž nejznámější je společnost Templářské sklepy.

Prohlídku podzemních chodeb je nutné domluvit se zaměstnanci druž-

Současný stav (foto z <http://templari.cz>)



stva Templářské sklepy Čejkovice, využívajícího velkou část místního podzemí. Ve starobylých prostorách zámečku je provozován hotel.

Prameny:

Nicholsová, H. – Reynolds, W.: *Templáři 1120–1312*. Computer Press, a. s., 2008.

Nicolle, D. – Hook, A.: *Křížácké hrady ve Svaté zemi 1097–1192*. Grada Publishing, a. s., 2007.

Propagační materiály firmy Templářské sklepy Čejkovice.